

Kwaliteit van beoordeling binnen LO

In het project 'Een Punt voor Gym?!' werkt een aantal organisaties samen om meer kennis te verzamelen rondom beoordelen binnen LO. Onderdeel daarvan is een landelijk onderzoek naar de stand van zaken in het voortgezet onderwijs. In dit artikel wordt ingegaan op de kwaliteit van beoordelingen binnen lessen LO in Nederland.

Door: Lars Borghouts en Menno Slingerland

Wellicht heb je een aantal maanden geleden een uitnodiging gekregen via de e-mail om een vragenlijst in te vullen over de beoordeling van LO binnen jouw school. Deze vragenlijst was afkomstig van de projectgroep 'Een Punt voor Gym?!' waarin naast alle ALO's van Nederland ook de Universiteit Gent, SLO en de KVLO deelnemen. Bovendien doet een vijftal scholen mee in het project, om ook rechtstreeks input te krijgen vanuit de 'praktijk'. In de vragenlijst werden vragen gesteld over de kwaliteit van beoordelen, over het doel van beoordelen, de praktische uitwerking ervan en over de doelen die je nastreeft met je lessen. De vragenlijst werd ingevuld door 260 VO-scholen, die samen 31% van alle VO-leerlingen in het land vertegenwoordigen. In dit artikel gaan we met name in op de uitkomsten rondom de kwaliteit van beoordeling.

In het openingsartikel van dit topic is uitgelegd dat volgens Melograno (2007) een kwalitatief goed beoordelingssysteem wordt gekenmerkt door een *helder doel, heldere normen, goed ontwerp, effectieve communicatie en leerlingenbetrokkenheid*. In de vragenlijst werden over elk van deze aspecten drie stellingen voorgelegd, met de vraag in hoeverre men het hiermee eens was voor de eigen school. De antwoordcategorieën gingen in vijf stappen van 'volledig oneens' tot 'volledig eens'. In principe zou men het met alle stellingen 'volledig eens' moeten zijn wanneer het beoordelingssysteem van optimale kwaliteit is. Wanneer we de antwoordcategorieën omrekenen naar een vijfpuntsschaal, dan scoort de kwaliteit van beoordeling binnen LO landelijk een 3,6 (met een standaardafwijking van 0,6). Zestien procent van de scholen scoort een echte onvoldoende, namelijk een 3 of lager. Het is interessant om de verschillende kwaliteitsaspecten apart te bekijken (tabel 1). Dan zien we dat met name het aspect *leerlingenbetrokkenheid* niet al te best scoort. Leerlingenbetrokkenheid bij beoordeling

kan bijvoorbeeld betekenen dat leerlingen aan zelfbeoordeling doen, tussentijdse beoordelingen krijgen van de leraar, of zelf mee mogen bepalen waarop ze precies beoordeeld worden (individuele aandachtspunten, normen of criteria).

Wanneer we er een aantal stellingen uitpikken om dit eens nader te bekijken, gaan de uitkomsten (hopelijk) wat meer tot de verbeelding spreken.

Leerlingen hetzelfde beoordeeld?

Het is belangrijk dat het voor leerlingen, voor de school en niet te vergeten voor de sectie LO zelf duidelijk is wát er wordt beoordeeld en hoe. In elk geval wanneer we er van uitgaan dat LO er niet (alleen) is als leuke sportieve onderbreking van de schooldag, maar dat leerlingen er ook daadwerkelijk iets leren. Die leerdoelen van LO zouden ergens moeten zijn vastgelegd (vakwerkplan) en de beoordeling zou dan moeten vaststellen in hoeverre deze worden bereikt. De verschillende docenten LO in een vaksectie moeten voor die beoordeling dan wel dezelfde beoordelingscriteria gebruiken. Wanneer de ene docent bijvoorbeeld een lay-up beoordeelt op een aantal technische criteria en de ander telt het aantal scores bij vijf pogingen, dan ben je eigenlijk heel verschillende zaken aan het meten. In figuur 1 zien we dat docenten namens hun school aangeven dat over het algemeen binnen een school dezelfde criteria worden gebruikt. Dat is dus een goede zaak. Aan de andere kant zou je ook kunnen zeggen dat slechts 30% het 'volledig eens' is met de stelling, en bij elkaar opgeteld 30% oneens of neutraal antwoordt. Er is dus blijkbaar nog wel iets te verbeteren op dit vlak op een deel van de scholen. Immers, wanneer docenten verschillende criteria hanteren, kan dat betekenen dat een leerling bij de ene docent een ander cijfer krijgt dan bij de ander. Dat dit soms zo is, zien we in figuur 2. Is dat erg? Dat ligt er aan of de beoordeling voor LO op de een of andere manier 'meetelt'. Uit ons 'Punt voor Gym'-onderzoek blijkt dat op 78% van de scholen, de beoordeling voor LO meetelt voor het overgangsrapport. In principe kan LO dus mede bepalen of een leerling blijft zitten of niet. In die gevallen is het een kwalijke zaak wanneer docenten niet altijd hetzelfde beoordelen, of als zelfs onduidelijk is hoe het cijfer voor LO precies tot stand komt.

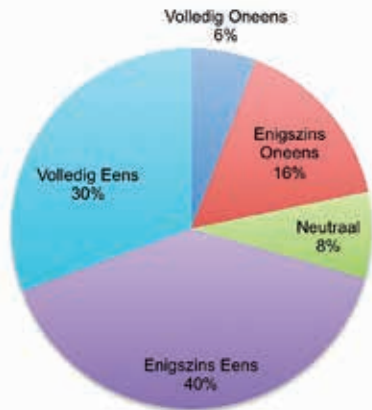
Leerlingenbetrokkenheid

Stel je voor dat je voor het vak Engels op school in de les aandacht besteedt aan gramma-

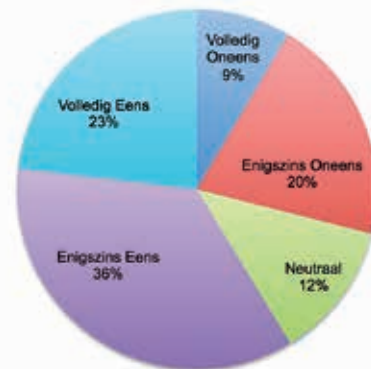
Kwaliteitsaspect	Score (gem. ± standaardafwijking)
Helder doel	3.9 ± 1.0
Heldere normen	3.6 ± 1.0
Goed ontwerp	3.8 ± 0.8
Effectieve communicatie	3.9 ± 0.9
Leerlingenbetrokkenheid	2.9 ± 0.8

Tabel 1: Kwaliteit van beoordeling binnen LO op verschillende aspecten, omgerekend naar een vijfpuntsschaal. De originele antwoordcategorieën gingen in vijf stappen van 'volledig oneens' tot 'volledig eens'. Een score van 3 betekent dus 'neutraal'.

Figuur 1: Alle docenten LO gebruiken bij toetsing en beoordeling dezelfde beoordelingscriteria.

Figuur 2: De beoordeling die een leerling krijgt is NIET afhankelijk van welke docent beoordeelt.

tica, woordkennis, begrijpend lezen en spreekvaardigheid. De leerlingen krijgen te horen dat ze aan het einde van de periode getoetst gaan worden. Er wordt alleen niet bij verteld op welk onderdeel. Dat wordt moeilijk voorbereiden op de toets... In de les LO worden ook veel verschillende zaken van belang geacht. In het onderzoek kwam naar voren dat we onder andere beoordelen op (senso-)motorische vaardigheid, inzet, tactiek, sociaal gedrag, en fitheid (waarover een andere keer meer). Het is dan dus, net als bij Engels, wel van belang dat leerlingen vooraf weten waarop er wordt beoordeeld. Ook omdat deze dan in de lessen extra hun best kunnen doen voor zaken waarin ze nog niet zo goed zijn. Uit het onderzoek blijkt dat in de meeste gevallen de beoordelingscriteria vooraf (enigszins) bekend zijn bij de leerlingen. Slechts op een kleine minderheid van de scholen is dat niet het geval. Het 'eens' zijn met deze stelling kan soms echter ook betekenen dat een docent vooraf zegt 'jullie worden beoordeeld op inzet en techniek', zonder dat een leerling dan precies weet wat dat exact inhoudt. En wanneer een leerling welk cijfer krijgt.

Om leerlingen te stimuleren en te helpen, is het van belang dat deze gedurende het leerproces weten hoe de vorderingen zijn. Een tussentijdse beoordeling kan hierbij helpen. Slechts de helft van de docenten is het volledig of enigszins eens met de stelling dat een leerling zo'n tussentijdse beoordeling krijgt.

Discussie

Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat een aantal zaken (of scholen) redelijk op orde zijn wat betreft beoordeling in de LO. Van de optimale situatie ('volledig eens' met alle stellingen) zitten de scholen over algemeen echter nog ver verwijderd, en een deel van de scholen scoort echt laag.

Uit het onderzoek blijkt dat met name het kwaliteitsaspect leerlingenbetrokkenheid voor verbetering vatbaar is. In het openingsartikel van dit topic wordt gesteld dat leerdoelen en toetsing op elkaar afgestemd zouden moeten zijn. Het is daarom opmerkelijk dat nu juist het helpen van de leerling volgens de respondenten van het onderzoek het belangrijkste doel is van toetsing en beoordeling binnen LO (tabel 2 onderaan).

Juist wanneer je leerlingen met beoordelingen wilt helpen in het leerproces, is het van belang om hen daarbij ook te betrekken, bijvoorbeeld door de specifieke beoordelingscriteria te benoemen voor een bepaald onderdeel en de leerling gerichte tussentijdse feedback te geven op de uitvoering. Wanneer je als leerling niet weet hoe je presteert en wat je verbeterpunten zijn, is het immers lastig om beter te worden. In een toekomstig artikel in *Lichamelijke Opvoeding* zullen we daarom nog een keer expliciet aandacht besteden aan 'evalueren om te leren' binnen het vak LO.

Het project 'Een Punt voor Gym?!' heeft voor het eerst in kaart gebracht hoe het er met beoordelen binnen LO in het VO, aan toe gaat. Dit artikel heeft daarvan voor het eerst resultaten laten zien, maar er zal nog meer volgen. Het vragenlijstonderzoek geeft veel informatie, maar de achterliggende meningen en redenen van docenten kunnen er niet mee worden gemeten. Daar willen we in de toekomst nog aanvullend (kwalitatief)

onderzoek naar doen. Bovendien is het belangrijkste doel van het project om meer kennis te verzamelen en vooral te delen met docenten LO. Daarom zal er over een half jaar een website online komen over dit onderwerp, en wordt er binnenkort ook nog een studiemiddag georganiseerd. Een workshop over 'motiverend beoordelen' is in ontwikkeling, en kan in het nieuwe schooljaar gegeven worden op locatie voor vaksecties. Met als uiteindelijk doel om de kwaliteit van het vak nog verder te helpen verbeteren.

Lars Borghouts, Gertjan van Dokkum en Menno Slingerland zijn docenten aan Fontys Sport-hogeschool. Menno en Lars zijn lid van het lectoraat Move to Be. ◀

Doel van beoordelen	Score (gem. ± standaardafwijking)
Ik beoordeel leerlingen bij LO om te kunnen selecteren (voor overgangsnorm, doorverwijzing enz.).	2.4 ± 1.3
Ik beoordeel leerlingen bij LO om inhoud en werkwijze van mijn lessen bij te stellen.	3.3 ± 1.2
Ik beoordeel leerlingen bij LO om het vak te verantwoorden op school.	3.4 ± 1.3
Ik beoordeel leerlingen bij LO om het leren van leerlingen te begeleiden.	4.2 ± 1.0

Tabel 2. Doel van beoordelen volgens docenten LO, omgerekend naar een vijfpuntsschaal. De originele antwoordcategorieën gingen in vijf stappen van 'volledig oneens' tot 'volledig eens'. Een score van 3 betekent dus 'neutraal'.

Contact:

l.borghouts@fontys.nl
m.slingerland@fontys.nl